

Польові дослідження з українського сексу
Оксана Стефанівна Забужко

«Сексуальна одіссея художника й поетеси, розгортаючись в Україні й Америці кінця XX століття, обертається правдивою середньовічною містерією, у якій героїня проходить кругами недавньої української історії, щоб зустрітися віч-на-віч із Дияволом...»

Після першої публікації (1996) роман став помітною подією в українському літературному житті через відверті еротичні сцени та сміливі міркування про українську та жіночу ідентичність. Витримавши на сьогодні вже більше десяти перевидань, роман і далі впевнено лідирує в усіх рейтингах продажу нового українського письменства. Перекладений у багатьох європейських країнах, неодноразово інсценізований та антологізований, цей новаторський твір по праву входить до «золотого фонду» сучасної літератури.

Оксана Забужко

Польові дослідження з українського сексу

Ще не сьогодні, каже вона собі. Ні, ще не сьогодні. В кухні – крихітний eat-in kitchen[1 – Вбудована кухня. (Тут і далі пер. з англ., якщо не вказано інше. – Прим. авт.)] (холодильник, електроплитка, шафки з абияк учепленими дверцятами, що наврипились, іно відвернешся, безсило відхилитися, як щелепа на вже несамовладному обличчі, і все це відгороджено невисоким дощаним стояком, щось ніби шинквасом, – на нього можна просто з тої вузесенької обори подавати до кімнати – аякже, чому ні! – ну хоч би вранішню каву або на обід – підсмажене курча, таке, як ото в телерекламах: золотаво зашкруміле, мерехке од спілих соків, із грайливо підібганими ніжками вмошене на лапатих листках салати, засмажене курча завжди виглядає щасливішим од живого, просто промениться чудесним, смаглим рум'янцем з утіхи, що зараз його з'їдять, – можна також подавати який-небудь джус чи джин із тоніком у високих товстобоких склянках, можна з льодом, кубики, коли набирати, смішно поторохкують, можна й без льоду, взагалі, можливостей безліч, треба тільки одного – щоб хтось сидів по той бік їхньої довбаної загороди, в якій, здається, завелася мурашва, бо по стільниці раз у раз повзе щось, що в гігієнічному американському домі не повинно би повзати, та і в неамериканському теж, – хтось, кому ти це все добро мала б, сяючи журнальною усмішкою, з кухні подавати, позаяк же там ніхто не сидить і сидіти не збирається, то ти наповажилась була воздвигнути на стоякові імпровізований зимовий сад із двох безневинних вазонів – три тижні тому, коли ти сюди вселилася, то були: пишна темно-зелена кучма в жовтогарячих квітах – раз, і рясне намисто лискучих, схожих на пластиківі, червоних бубок на високих стеблах з елегантно завуженим листям – два; зараз обидва вазони мають такий вигляд, ніби ці три тижні їх день у день поливалося сірчаною кислотою, – на місці буйної кучми клаповухо звисають кілька пожовклих листочків з нерівно обгорілими краями,

а колишні тугі червоні намистини щодалі, то більше нагадують сушену шипшину, навіщоь поначіплювану на руді цурупалки, – найсмішніше, що ти якраз не забувала, поливала свій «зимовий сад», ти плекала його, як учив Вольтер, еге ж, ти хотіла чогось живого в цій черговій, казна-якій з ряду-йому-же-несть-кінця, тимчасовій хаті, де бруди всіх попередніх винаймачів невідмивно повсякали в кожну шпарину, так що ти й не бралася їх відмивати, – але подлі американські бур'яни виявилися заніжні на твою депресію, що незбовтана гусне в цих чотирьох стінах, взяли й здохли, поливай не поливай, – а ти ще хочеш, щоб тебе держалися люди!), – так ось, у кухні з глумливо глупим бульканням скапує вода в раковину, і н?чим перекрити цей звук – навіть касети не поставиш, бо портативний магнітофончик також чомусь вийшов з ладу. Правда, ще за вікном, вузьким, як відчинені дверцята шафи, темним о цій порі («блайндерсів» ти не опускаєш, бо навпроти все'дно глуха стіна), за протимоскітною сіткою, либонь, застрягнувши в ній, настирливо сюрчить, як далекий телефонний дзвінок, невидимий коник, – от так само настирливо сюрчить і та думка, може, то взагалі вона й сюрчить, – а чому б не тепер?... Не вже?... Чого чекати?...

Логічно зваживши – н?чого. Геть-таки зовсім.

Півупаковки транквілізаторів плюс бритва, – і вибачте за невдалий дебют. Старалася широко, на совість, а що ні фіга не вийшло, то чесніше одразу здати карти – не гравець із мене й зараз, далі буде ще хреновіше: просвітку не видно, а сили вже не ті: не дівочка.

І все-таки – ні, не сьогодні.

Ще почекаати. Додивитись цей фільм до кінця. На відміну від тих, котрі транслюються по тутешніх «паблік ченнелз», – коли в найнапруженіші хвилини, з холодком мимовільного остраху стежачи, як герой мчить порожнім тунелем, де з-за рогу на нього от-от вихопиться престрашенне чудовисько, спохоплюєшся – а хай йому грець! – що все ж повинно скінчитися гаразд – ще дві-три хвилини, сутичка, купа-мала, качання по підлозі, і чудовисько, неслівськи ревнувши, якимось дивом розточиться в прах, а мужній, тільки трохи поскубаний герой, повитий димами пожариська, переводячи дух, пригорне до себе врятовану Шерон Стоун чи ту другу кралю, чорнявеньку, як-іі-там, – і наринула, було, тривога вмент являє всю свою сміховинність: знов цим голлівудівським гаям вдалося бодай на мить тебе ошукати! – на відміну від цих, фільм, котрий ти все-таки не важишся вимкнути, не конче має скінчитися щасливо. А однаково, вимикати – непростиме свинство. І глупство. І дітвацтво: не вивчив урока, не піду до школи. Ні, золотко («золотце», іронічно поправляє вона себе: так звертався до неї той чоловік, якому зараз, либонь, ще паскудніше, ніж ій, але то вже не має жодного значення), – ні, сачконути не вийде: ти-но одбудь усе по порядку, а тоді й знати буде, чого ти справді варта. Понятно?

Спиши слова, татуіровку зроблю, грубо й розв'язно підхоплює з неї зовсім інша жінка, цинічка з явно приклатньоонними, ніби із «зони» вивезеними манерами, зугарна, в разі коли що, й матом засандалити: якщо людина в цілому (кожна!) – одна велика в'язниця, то звичайно раніше та лотра мешкала в ній десь у найдальшій камері, виходячи назовні рідко, тільки

коли доводилося напrawdę круто й солоно, та й то ніби напоказ: 3-замахали, – говорила крізь зуби в хвилини роздратування, трусячи головою й сама себе гамуючи ідкою посмішкою або ж, травлячи післясмак чергової обиди (обид останнім часом випадало предостатньо!), з гнівно виряченими очима переповідала друзям: Дівочку на побігеньках із мене зробити хочуть – а во! – біла себе ребром долоні по згину стиснутої в кулак лівиці, – в Америці блатне бабисько навчилося лаятись по-англійському, особливо гарно вдавалося йому «Шшіт!» – котяче шипіння з дугасто вигнутою спиною, а також презирливе «О, кам он – гів мі е брейк!», [2 – Облиш, дай мені спокій.] яким колись раз уперезала була того чоловіка, – взагалі з тим чоловіком саме ця, відьомськи розчіхана, з нездорово блискучими очима й зубами і якимось невидним, але вгадним таборовим минулим, раз у раз вихоплювалася на передній план, замашисто трощачи крихкий посуд незаповнених сподіванок, той чоловік визволяв, викликав її на себе з найдальшої камери – щойно зачувши, в першій же сутичці, оту його брутальну, мордобійну інтонацію: «Ти мені скажи – на хера я сюди їхав, я вдома таких самих прибамбасів мав – отак-о!» – лотра радісно ринулась йому навперейми, впізнавши партнера, тільки в цьому вони й були партнерами, – і вже невгавала, розпаношившись в умовах ніколи раніше не звіданої свободи: «Я вчора голову почав ліпити», – брався він розповідати в її присутності колезі-скульптору, і лотра рвалася наперед, гублячи шпильки й гудзики в нестримному захваті словесного виверження: «Авжеж, зліпи собі, серце, голову, зліпи – не завадить!» – він темнів на виду так, ніби замість крові в лиця вдаряло чорнило, нахилився їй до вуха: «Перестань мене підйобувати!» – відьма, пускаючи дим, реготалася зсередини неї, вперше за довший час хоч чимось задоволеної: «Гой-го, серце, – де твое почуття гумору?» – «Я його на тій квартирі залишив», – бовкав він: з тої квартири вони, Богу дякувать, виїхали, і найліпше було б її по них запечатати бодай на півроку, заки звітриться чумний дух. – «Ну збігай, принеси, – шкірилася відьма, – я тут зачекаю». – «Ключа здав», – бовкав він, ставлячи, як гадав, крапку, але помилявся: «Ключа здавала я, а в тебе був дублікат», – відбивала вона: швидке, навальне фехтування кілками, за яким сторонньому просто не встежити, ні, що не кажіть, а з них таки була пара, нема що! А тепер – тепер, коли тій, клятій і м'ятій, просмаленій бідами до ширця, з перегорілим на ацетонний, та все ж непозбутнім духом виживання (звідки це в тобі, на ласку Божу?), якраз би й загетьманувати над цілою в'язницею, взявши відповідальність за дальший перебіг у ній сякого-не-якого життя, роздаючи навсібіч накази: туди, в оті двері – зась, а оце сміття – зараз же на фіг повиносити, а ген той відсік там-он-о – провітрити, в ньому віднині музей буде, а це ще що за нічвида тут вештається й слинить – ану пшла вон (зліпи собі, серце, голову, зліпи!), – лотра (таки ж лотра!) натомість відступилася, розмазалася по якійсь найдальшій стіночці, не видно – не чути, і по всіх спустілих приміщеннях сталої отвором в'язниці розлягається зовсім інший, квильний і безпорадний, потерчачий якийсь голос: смикається туди-сюди нерівними крочками, туп-туп-туп – і стало, – і б'ється об мури, водно в тім самім місці, з кожним разом спадаючи на силі, – і скоголить, скоголить, скоголить бідна, нелюблена, покинута на вокзалі дівчинка, ладна йти на руці до кожного, хто скаже: «Я твій тато», та тільки хто ж таке скаже тридцятичотирилітній бабі, – от ту дівчинку й ти сама в собі не любиш, ти від підлітка намагалася тримати її в найглухішому підвальному закапелку, без хліба й води, і щоб не поворухнулася, – а вона однак якось примудрялася заціліти, і як її тепер втишиш – тепер, коли здається, що, крім неї, іншої тебе – нема, не лишилося?...

Замахалась ти, «золотце». Ох, замахалась. Зовсім до ручки дійшла – третій місяць у м'язах трем не вщухає, вранці, прокидаючись (а надто тепер, коли прокидаєшся – сама), перше, що відчуваєш, – своє прискорене серцебиття, якого нічим не заспати, – гаразд, хоч спиш уже без транквілізаторів, і оті страшні приступи сухої блювоти, які змагали були ночами, нагадують про себе хіба як, чистячи зуби, заглибоко засовуєш щітку – коротким нудотним вивертом, несвідомою клітинною пам'яттю про власне тупе улягання негайним, від першої хвилини, – попервах іще хоч збудно-пристрасно вишептаним, а по кількох тижнях уже просто сухим, розпорядчим звертанням: «Візьми в ротика... Глибше візьми... Глибше, ну!» – суха ложка рот дере – еге ж, оце воно, – попервах і вона ще пробувала якось порозумітися, розтлумачити, що їй теж би, своєю чергою, спершу дечого хотілося, і не тільки «там»: крім статевих органів, тебе в мені більше нічого не цікавить? І якщо в тебе були якісь плани на сьогоднішній вечір, то не вадило б дати мені про це знати до того, як я пішла спати, – замість сидіти шкробати свою графіку, і взагалі, я, знаєш, не люблю роздягатися сама... Добре, – весело обіцяв він, – ми тобі завтра таку увертюру закатаєм! – завтра, одначе, так ніколи й не настало. Іди сюди – але я взяла снодійне – ну значить, на «ньому» й заснеш. Господи, який це був жах. Чи можна взагалі зрозуміти світ людей, що мислять про власний статевий орган у третій особі? Коли тобі кажуть, а той чоловік лиш так і казав, – «Розкрий "ii"», ти одразу переносишся всіма змислами в гінекологічне крісло, – бо це не «вона», це ти розкриваєшся – або закриваєшся: як у цьому випадку – намертво. Та ти знаєш, скільки в мене жінок було! – і жодного разу не було такого, щоб – погано, просто погано! Авжеж, тобі не було, а – ім, чи ти коли питався? Я також не уявляла, що таке буває, – тільки ж як погано, аби ти, голубе, знав! Чому це ти кусаєшся, з дивним, шкливо зупиненим поглядом спитав він після кохання, в одну з перших ваших ночей, сидячи й курячи в тебе в ногах, що це за діла, – тимчасом ти, розкинувшись на подушці, безпечно похихикуючи, гладила його по голові витягнутою ступнею, в тебе були чудесні ноги, всі діорівські-сен-лоранівські модельки на своїх жердинах мали б на вид таких ніг негайно піти й утопитися, це зараз ти вже другий місяць не вилазиш зі штанів, бо литки розцяцьковано, як мапу, архіпелагом різнотонних, червонястих і брунатних, лускатих і злущених плям – шрами, порізи, опіки, навіч представлена історія дев'ятимісячної (атож, дев'ятимісячної!!!) mad love, [3 – Божевільної любови.] із якої вийшла – правдива madness, [4 – Божевільня.] а тоді ти просто гладила його ногою по голові, переповнена ніжністю, ідіотка слинява, жорсткий мужський «йоржик» приємно поколював тебе в ступню, – і зненацька він, спритно вивернувшись, притис твою ногу до постелі: так, так? тобі, значить, подобається кусатися? А якщо мені зараз сподобається тебе підпалити, що тоді? – і ти вгледіла приставлену до свого підкоління запальничку, і, замість похолонути під прицілом вперше тоді перехопленого, незмигного й не по-чоловічому – якось інакше, злісно й безумно, на межі вищиреного осміху з нагло випертими з-під горішньої губи іклами, спитуючого погляду, од якого звідтоді завше боронилася – сміхом, тільки трохи здивувалася, не так щоб зовсім притомно – дивно, до якої міри його присутність, як динамітом, глушила в тобі всі, доти таки незлецьки розвинені захисні інстинкти, що спливали, як риба горічерева, поки ріку й далі стрясало – вибух за вибухом.

Ні, передчуття – були: передчуття ніколи не заводять, то тільки цілеспрямована сила нашого «хочу!» перебиває їхній голос, заважає дослухатися. Першого ж вечора, на тому мистецькому фестивалі, де все й почалося, – а він тоді з місця розігнався до тебе, мов іно на тебе й чекав: «Пані Оксано, я – Микола К., може, вам показати місто, може, звозити на замок, у мене машина», – до славного замку було хвилин десять пішої прогульки по тихих, обсаджених здобними бароковими церковцями брукованих вуличках, піжон дешевий, подумала ти, прикусивши посмішку, провінційний фраер, хоч як нарцисично задбаний – біленький комірчик з-під светра, доглянуті нігті (це в художника!), німецький, якраз у міру, запах дезику – котяра із сивим «йоржиком» і шельмівським зеленооким прижмуром, трохи приношений, розволочений артистичний шарм, сухі зморшки усміху, побрижені мішки під очима, – «а ти сказала, – згадував він опісля, коли в них пішов був процес витворення тої спільної міфології, без якої жодній парі не остоятися, – з легендою про Золотий Вік фази закоханости, з власними дрібними обрядами й ритуалами, – пішов, та зразу ж і урвався, – ти сказала – валі с пляжа, дядя», – ну, положим, не так, точніше, не зовсім так, але інтересу не виявила, що правда, то правда, – тож тим дивніший був увечері того-таки дня несподіваний промельк ясного, пронизливого наскрізного бачення, котре, гріх нарікати, ніколи ж тебе на крутих поворотах не полишало, от ти його – тлумила-таки, і не раз, та ще й як! – увечері, в самому розповні фестивальної програми, в густих випарах поту й алкоголю, куди ти зійшла з естради, відчитавши своє – два вірші, два холерно добрі вірші просто в нетверезий гул злитих в одне довкружне блимання жовтоплямних фізій, точніше, поверх нього – тримаючись за звук власного, ні на що не вважаючого, тільки словам підвладного голосу, прилюдний оргазм, от як це називається, але вставляє публіку – завжди і всюди, навіть коли слів ніхто ні фіга не тямить, навіть у чужомовному оточенні, вперше ти це звідала колись на письменському збіговиську в одній азіатській країні, де тебе з чемности прошено почитати рідною мовою – you mean, it is not Russian?[5 – Ви хочете сказати, це не російська?] – і ти стала читати, з обиди й розпуки (остопранцюватіли зі своїм Russian'ом ще тоді!) слухаючи тільки власний текст, ховаючись у нього, як в освітлений дім уночі заходячи й замикаючи за собою двері, й на півдорозі зненацька здала собі справу, що звучиш у дзвінкій, приголомшеній тиші: мова, дарма що незрозуміла, на очах у публіки стяглася довкола тебе в прозору, мінливо-ряхтучу, немов із рідкого скла виплавлявану, кулю, всередині якої, це вони бачили, чинилась якась ворожба: щось жило, пульсувало, випростувалось, розверзалось провалами, набігало вогнями – і знов затуманювалось, як і належить шклу од заблизького дихання, ти відчитала – оповита, просвітліла й захищена, оттоді-то було й втямити, що дім твій – мова, яку до пуття хіба ще скількасот душ на цілім світі й знає, – завжди при тобі, як у равлика, й іншого, непересувного дому не судилось тобі, кобіто, хоч як не тріпайся, – потім усі ті пикатенькі, лисі, чорні-кучеряві, в тюрбанах і без, довго й схвильовано трясли тобі руки, не даючи, між іншим, пройти до туалету (від їхньої м'ясо-пряної кухні твій шлунок рішуче відмовлявся і суремив, стерво, басом якраз у ті хвилини, коли годилося гречно дякувати), – звідтоді жодна зала тебе б не збила – а хоч перед кримінальними злочинцями! – екзгибіціонізм там уже чи ні, власний текст боронив тебе од наруги й пониження, ти читала, як писала – на голос, ведена саморухливою музикою вірша, до такого процесу свідків звичайно не допускається, окрім як на театрі, тим-то, либонь, і проймає, і те фестивалне тирло також прищухло десь насередині твого виступу – облягло шклянну кулю й згідно задихало в унісон, і от коли ти, вистигаючи

від оплесків, уже не на естраді, а внизу, в напівтьмі, в якомусь чіпкому дружньому кільці: парко, димно, хтось наливав, хтось сміявся, лиця мелькали розрізненими кадрами, – простягала руку чи то по відпружну цигарку, чи по келиха, той чоловік на мить опинився поруч, мов зашпортнувся об тебе мимохідь, – з котячо засвіченими в притемку очима захоплено дихнув горілчанним духом: «Ну, ти й даєш!» – і так само мимохідь, не зупиняючись, спробував стиснути тобі руку, перехопити її, сягаючи по цигарку (чи келиха), – ти запам'ятала це тому (бо ж хто тільки не тис тобі руку в тому стовповиську!), що отим незручним рухом, якимось навсторч врубаним у напрямок твого власного, наче в'їздом із розгону під «цеглину» й міліцейський сюрчок, він потрапив боляче підломити тобі великого пальця, – і сюрчок розітнувся тут-таки – поштовхом, блискавичним промельком крізь тьму – дивно, як на ту сум'ятну мить, чіткого й тверезого наскрізного знаття: ніби хтось сторонній спокійно, значущо, повним реченням проказав у голові: «Цей чоловік зробить тобі боляче».

Саме так, дослівно, тобто малося на увазі аж ніяк не підламаний палець, і ти пречудово це зрозуміла. От у цьому вся штука, дорогенька, – що все ти від самого початку знала, та ні, знала ще й до початку: десь за тиждень перед тою поїздкою на фестиваль одного вечора оголені нерви, болісно-жаждиво, як буває тільки восени, відтулені в світ – назустріч його вигасаючим барвам і таємничим шерехам у засинаючому листі, – запеленгували були уривок, якого ти тоді не збагнула й тому недописала: «Щось зрушилося в світі: хтось кричав / Крізь ніч мое ім'я, неначе на тортурях, / І хтось на ганку листям шарудів, / Перевертався і не міг заснути. / Я вчилася науки розставань: / Науки розрізняти біль недужний / І біль животворящий (хтось писав / Листи до мене й кидав їх у грубку, / Рядка недописавши). Хтось чекав / Чогось від мене, але я мовчала: / Я вчилася науки розставань», – от і збулося все до словечка: вчися, вчися тепер «науки розставань» – із життям, із собою, з даром своїм нещасливим, що його тепер уже навряд чи подужаєш підняти – якщо досі, вважай, ні разу не витиснула цю штангу на висоту повного ривка.

Ай, мати його за лапу...

Ні, хай би хто-небудь усе ж пояснив: якого чорта було родитися на світ жінкою (та ще й в Україні!) – із цією блядською залежністю, закладеною в тіло, як бомба сповільненої дії, з несаможиттєвистістю цією, з потребою перетоплюватись на вогню, хляпаву глину, втовчену в поверхню землі (знизу, завжди любила – знизу, розпластанною на спині: тільки так і позбувалась себе остаточно, зливаючись ритмом власних клітин із промінною пульсацією світових просторів, – з тим чоловіком ні разу нічого подібного не було, в мить, коли вона, здавалось, от-от починала в'їжджати, він, не зупиняючись, прокидав її згори різко видихнутим: «Мда, тут треба роту солдат!» – це смішило, але не більше: «Що це за заявки?» – ображалася вона: не на слова, на відстороненість тону, – «Глупа ти, це ж комплімент! – тобі взагалі треба б з двома мужиками спробувати, знаєш, як би це тебе вставило!» – цілком можливо, що й вставило б, недарма ж я любила під час кохання кусатися, впиватись вустами в палець або плече, затягуватись до запаморочення доглибним цілунком, храмовою проституткою – от ким я мусила бути в попередньому житті, але в цьому – в цьому, серце, мені ох як не все одно, з ким я: пригадую, колись раз у нью-йоркському метро, де я сиділа, з

головою поринувши в останній роман Тоні Моррісон, хтось ляпнувся поруч мене на сидіння, всім тілом притискаючи до металевого бар'єрика, – і мене вмить пропекло чистим, як високий музичний тон, зарядом такого потужного еротичного заклик, що плоть тут-таки відізналася збудженим набряканням, розбруньковуючись усередині, як весняне дерево; одночасно я втямила, що цей мужчина – хто він там не є – вже скільки зупинок нависав був наді мною, і якби ми не були людьми, то мали б уже зараз кохатися просто на цій запльованій підлозі, бо ж, кохаючись по-справжньому, зливаєшся не з партнером, ні, – з розбуялою анонімною силою, що протинає своїми струмами все живе, підключаєшся до неї з тим, аби на кілька секунд – а-ах! – катапультиватися у вібруючу вогнистими контурами чорноту, якій нема ні ймення, ні міри, на цьому стоять усі поганські культи, то тільки християнство списало це злиття за відомством Чорнобога, замурувавши людині всі виходи із себе, окрім єдиного – через верх, але для нашої доби, хоч по суті й постхристиянської, уже відрізано шлях до повороту назад, в оргіастичне свято вселенської єдності: ми, кожен зосібна, безнадійно заражені проклятою свідомістю ваготи й ущільненості власного «я», і тому переможно чистий, голосний і високий музичний тон вимкнувся й згас у моєму тілі одразу ж, як тільки той, справа, – заговорив: десь через зупинку обізвався, з диким акцентом спитав, що я читаю: вчуся, чи як? студентка? – отут я вперше глянула на нього – то був молодий, десь під тридцятку, невисокий, але купно збитий, як із цільного куска виллятий «шпик», [6 – Зневажлива кличка іммігрантів-пуерториканців.] Його прегарні, мов сливи, очиська заволікло хтивим сизуватим туманцем, так дивилися на мене, кожен із-за ґрат свого життя, сотні чоловіків різних націй і кольорів шкіри, виткнулись на хвилю – можна, от чого не можна – це вийти назовсім; «Pardon me?» [7 – Прошу?] – перепитала я тим зумисним гострим голосом, яким відштивається нахаб, і той Хуан, чи Пабло, чи Педро, зразу втямив, що – все, кінець, викручено контакти, – «ні, нічого», пробелькотів і ще щось далі мимрив собі під носа, вже по-своєму, – могутній тваринний заклик його тіла зів'яв, скрутився, став швидко-швидко вичахати, поруч мене сидів звичайний собі причепа-емігрантисько – втім, небавом і встав, і попрямував – чи до виходу, чи десь інде, я вже не дивилася, повернувшись до книжки: особа, іно вигулькнувши, розчаклувала статтю. Може, справді єдиний вихід із цієї в'язниці – виходити вечорами, низько ослонивши лице каптуром плаща, сидати в проїзді авта, не називаючи імені, рука водія на коліні, низький, захриплий смішок, гарячковий шурхіт зайвої одежі, не треба вмикати світла, не треба розплюшувати очей, слухати лиш клекіт крові, чоловічу партію ударних і своє, чи вже-не-своє, розчинення-розступання, ох, як ти класно розкрилася, ну! ну! ще! ще! – та тільки ж вони всі хочуть говорити, хочуть відсьорбнути, розвезькуючи слиною й спермою, ковточок тебе: а що ти читаєш, а куди ідеш, а чи маєш мужа, треба вимишляти легенду, «Как вас зовут?» – «Ирина», – було, було раз і таке, окошилось міцним, до залізного посмаку, поцілунком у під'їзді, вивинулася – втекла, посміючись до себе, ім усім треба перемагати, от у чім справа, широко, нелукаво брати й давати, як вуглекислота-хлорофіл-кисень, вони не вміють, і той чоловік, який зараз доходить десь у пенсільванській пуші на єдинокровній ласці братів-діаспорників, без цента за душею й без слова англійської [а мав же час підучитися, прид-дурок!], – ех, як же скинувся, як по-кінському тоді шарпнув був лице вгору, мов батогом уперішений, коли ти, всадивши його за столика в кав'ярні, спробувала, всю свою витривалість на поміч прикликавши, внести хоч якусь терапевтичну ясність у цю обопільну душевну й тілесну недугу, – все правда, серце, і що я тебе вже не люблю – теж правда: «То ти себе що, – склацнувся лезом нагору, як бганий ніжик, –

“победительницею” відчуваєш?» – здається, так і лишилася сидіти з роззявленим ротом: Миколо, та чи ж ми з тобою в перетягування канату забавлялися?... «Знаєш, – і знову був той лиховісний незмигний погляд, немов щось інше дивилося крізь його різко обведені запаленими повіками очі, як крізь прорізи маски, – якби ти була мужиком, я б тобі зараз ввалив!» Дуже мило з твого боку, коханий, – мені й самій часом ох як шкода, що я – не мужик). «Ти жінка. В цім твоя межа. / Твій місяць спить, як срібна блешня. / Як прянощ з кінчика ножа, / У кров утрушено залежність», – бурмотіла до себе в ті страшні зимові місяці, по-іншому страшні, ніж оці, осінні: половина січня, лютий, березень – жодної звістки і жодної змоги будь-що дізнатися – через Атлантику, з Кембриджа – в українське провінційне містечко, в опалювану дровами майстерню на горищі покинутого дому без адреси й телефону, без клозету й гарячої води, іно з голою лампочкою на скрученому шнурку під стелею, з палкою ковбаси й банкою розчинної кави на вимашеному фарбами низенькому столику, хоч’ каняпку? о, ще помідорку маю, хоч’? Господи, живе ж хлоп – як пес прибудний, до шостої ранку не кладеться спати, з-за мольберта автомобіль отой свій відзігнорий – безгаражний! – через вікно пантруючи, у двадцять п’ять, навіть у тридцять таке ще дається знести: звірина енергія вивозить, – але в сорок! Тимчасом у її кембриджській хаті, знай перемірюваній безтямною ступою з кутка в куток – від вхідних дверей через кімнату до кухні й назад (робота, задля якої буцімто й приїхалося до Штатів, розсипалася, мов нездарно приміцьований картковий будиночок), – щось незбагненне коїлося з телефоном: раз у раз її колошкали вдосвіта зі сну химерні дзвінки, зривалася, хапала слухавку: «Хелло!» – десть далеко на безмовній лінії свистав шугастий вітер і глухо рокотав океан, кілька секунд необжитий, незалюднений простір над північною півкулею давав їй знати про себе, ніби справді в ньому «хтось кричав крізь ніч її ім’я, неначе на тортурках», – і не міг докричатися, по чім німий сигнал уривався: підводно-зеленавим ряхтінням засвічувались баньки кнопок на слухавці, і вибулькував із розтруба бездушний зуммер, – о, в вас обох стало б моці повиводити з ладу всі телефонні лінії над Атлантикою, ця скажена, жадна до життя міць фугасила з його картин і твоїх віршів, ти впізнала її відразу, тільки-но, опинившись у нього в майстерні й начепивши окуляри з товстими скельцями, станула перед полотнами, і так само він мусив упізнати твою, – твою, котра в ті зимові місяці, так неждано й наповал збита зі своєї, щойно віднайдені осі (бо ти була – жінка, жінка, хай йому стонадцять чортів: витка рослина, котра без прямої підпори, хай би навіть і намисленої, – без конкретного обличчя живої любові – опадала долі й зачахала, тратячи всяку снагу до горобіжнього розгону: кожен вірш був прекрасним байстрам од якого-небудь князенка з зорею в лобі, зоря звичайно потім погасала, вірш – лишався), – кинута напризволяще, та сила розривала тебе зсередини, люто дряпалася в стінках твого ества і спорскувала в розпачливій непритокманості, – «І раптом знов схотілося – кричати, / На лампу вити, пазурями дроти / Шпалери на стіні – од явности утрати, / Од того, що тебе уже даремно ждати», – аж доки, одного березневого дня, не обпалила все нутро моторошна думка, що він – помер, от просто взяв і помер, «вляпався в крапочку», як і хотів (зізнався їй у цьому ледь не на початку – з кривим посміхом розганяючи авто, як літака на злітній смузі, серед ночі на замиській дорозі, і мокрі ліхтарі в дрібногочастій сріберній облямівці, і чорний маслянистий блиск зустрічних калюж, – все злилося, навально помчало наперейми, забиваючи дух, сто, сто двадцять, сто сорок, сто... сто шістдесят? – не боїшся? не виникає бажання – вляпатися в крапочку? – ні, не боюся, не було в мені справжнього страху, та, по правді, й тепер нема –

дивно, ба й незбагненно, надто взявши під увагу ціле мое, ах розтуди ж його, каторжанське життя, що недурно розпочалося, при народженні – клінічною смертю, мама пригадувала, що геть і цівка калу звисала із задочка, і тільце вже посиніло: виткнула душенька носа на світ і звомпила – е, ні, пустіть назад! – а її, спасибі, відволодали, а скоро так, то нічого блягузкати, е речі, страшніші за смерть, і я їх знаю, тільки от того страху – манливого й темного, заворожливо-притягального захвату згуби, який е в ньому, і в інших я часами його розрізняла, – нема в мені, і квіт, тим-то він і дивився на мене з іскрами неприхованого захвату в зорі, навіть коли вже було по всьому: «А ти відважна жінка!» – і «крапочка» та проскочила тоді повз мене, не сполохавши), – але ця думка – що він помер, що ті загадкові телефонні дзвінки справді-таки від нього: з «тамтого боку», а значить, що її любов не ошадила його, що вона сама, сама, нарцисична егоїстка, гординею своєю дурною, пихою дешевою, бришканням пустопорожнім підопхнула його до «крапочки», де ж пак, принцеса знайшлася: ах так? ну що ж, тоді я поїхала, – звісно ж, Америка – the land of opportunities, [8 – «Край необмежених можливостей» – стандартне пропагандистське кліше.] пів-Європи, не нашої довбаной, а щонайщирішої, від Британії до Італії, сюди рветься, гроші, кар'єра («Музика, жінки, шампанське...» – відгукувався він іронічною луною), а в Україні що, Україна – Хронос, який хрумає своїх діток із ручками й ніжками, що ж, так і сидіти, аж жаба цицьки дасть, чи то пак діаспорні дідусі, коли клімакс стукне, – премію Антоновичів? – ай Бож-же ж мій, та чого воно все на фіг варте, якщо він помер, що, що, що з ним трапилося?! – ця думка була така нестерпна, що, вискочивши на ганок заднього двору, звівши лице до мінливого, стрімко сутеніючого кембриджського неба в напливах хмарної гуаші, вхлипуючи злиплими од сидячки й курива легенькими ледве вловний подув океану, вона стала молитися – так, як перед тим молилася лише двічі, раз за батька, як долежував у лікарні по вже безпотрібній операції, годинами корчачись од стріляючого метастазами болю (а до наркотиків ще не дійшло), – аби Бог післав йому швидкий кінець, і вдруге, стид згадати, – за незалежність, тоді, 24-го серпня дев'яносто першого року, коли все вирішували години, як воно зазвичай і водиться в житті людей і народів: Господи, просила трусячись, поможи – не задля нас, бо негідні есьмо, а задля всіх полеглих наших, що несть ім числа, – і обидві молитви були почуті, такі молитви до адресата завше доходять, а тут вона благала: Господи, зроби так, щоб він був живий! – хай би забув мене, хай би вернувся до жінки, хай би зраджував з ким не прийдеться, – не треба мені його за чоловіка, і нічого від нього не треба, якщо на те воля твоя, Господи, я кохатиму іншого, з іншим родитиму дітей, тільки – о Господи, хай він буде живий. І здоровий. І щасливий. Тільки це, Господи. Тільки це.

Ну, «здоровий і щасливий» – це ти, золотце, конешно, загнула через верх, бо силоміць нікого щасливим учинити й Бог не потрапить, так що в остаточній редакції твою одчайдушну телеграму мусили були прийняти без цих двох слів, – якби Бог слухав дурного погонича... (А цікаво, як воно все там у них відбувається – чи якийсь янгол-секретар одбирає земні послання при апараті, виймаючи з потоку ширі, тяжкі й гарячі, й незворушно спускаючи в чорну діру невагомі маси пустих слів? – так і з віршами буває: одразу збриджується, щойно починає валити пуста порода, – і кидаєш, недописавши.) І ще в одному моменті ти тоді злукавила – в «хай би забув мене»: лепетнула в напівнестямі, насправді твердо знаючи, що ніколи він тебе не забуде, –

о, тепер уже ніколи, скільки житиме: згнітивши недокурка двома пальцями, джигонувши ним навідлі, аж дугою в повітрі шварнуло: «А ти подумала, скільки мені від тебе відходити? Га?» – мов через силу стримуючись, аби не загоріти й нею, вслід за недокурком («Ти ж уважай, я чоловік слабкий, я й зарубать можу», – признався був раз, і тобі зараз же свінуло: оце, оце воно! не бреше, правду каже! – і, з умент ввімкненим безособовим захланним інтересом, – загули, застугоніли незримі дроти, шпарко переганяючи інформацію, – вичавила-таки тоді з нього, хоч якого задубіло-відпорного на всякі розпити-лащіння-сюсю-пусю-ну-скажи-мені-жебоніння, – скупі, пунктиром історію про те, як колись давно, розписуючи сільську церкву на пару «з одним мудаком, який мене діставав», дійшов до стану, коли ганявся за тамтим із сокирою в руках, – невже круг церкви, подумала ти, чомусь уявивши, що це мало статися вночі, бо нема нічого жаскішого за нічну церкву з відбитою в темних шибках угорі повнею, – от звідтоді й зривається на втечу щоразу, іно зачувши наближення того духа, – понятно, гмукнула ти, цікаво, хоч по-справжньому цікавою була тут, і далі, повна відсутність у тобі страху, от відлуп – і вже, ніби все те оповідалося через бар'єрчик у кімнаті побачень у в'язниці чи божевільні: дослухаеш – і підеш, і за тобою, грімко скрегочучи, засунуться обковані циною двері, і поросне навздогін, приском попід шкіру, сухе клацання оберненого в замок ключа). Скільки мені відходити від тебе, скільки тобі – від мене, «Скільки нам так еще идти, протопоп?» – спиталася жінка в розстриженого Аввакума, бредучи за ним, вигнанцем, по безкрай рівнині, і знемігшись безцільністю шляху, й присівши на купині, – і почула у відповідь: «До самыя смерти, попадьа». Східний фаталізм, еге ж, – у росіян це е, з нами гірше, складніше, ми, власне, ні се, ні те, Європа встигла заразити нас мутною гарячкою індивідуальної хоті, вірою у власне «можу!» – одначе підстав для його справдження, чіпких структур, котрі б те «можу!» підхоплювали й тримали, ми ніколи не виробили, шамотаючись віками на дні історії, – наше українське «можу!» самотнє і тому безсиле. Амінь.

Чому тобі здавалося, ніби ти зможеш витягнути його на собі з тої ями, в яку він, очевидно ж було, так послідовно вглибав? Власне, насторожитися мусила вже першої ночі – коли, ще тільки роздягаючись, він змружився сторожко, ніби прицінювавсь: «А ти можеш раніше за мене скінчити?» – засміялася, переповнена шумовинням сил, як бутель молодого вина: «Я все можу!» Дурочка, вже тоді мала би добачити, що він не партнер, – що, закам'янілий усередині себе до багаторічної мерзлоти, просто не тямить бути не сам – геть і в коханні («Ох, як ти класно даєш!» – вистогнав у неї – по довгому нездалому вовтузінні, по страдницьких корчах, по всіх одчайних ламентациях – «Ах, нащо ж я банячив!» і «Ай, бляха, а я так тебе хотів!», по западанню в кількахвиловий сон – самотній сон, наглухо відрубаний від її присутності поруч: не зворухнувся, коли натнулася випручатись з обіймів, ну й пішов на фіг, імпотент нещасний, зараз устану, вдягнуся, запарю кави, скоро підуть автобуси й можна буде вернутися до готелю, у вікнах майстерні невідворотно блідла, водянистішала світна синява, вирисовувалися позгромаджувані попід стінами вугласті стоси полотен із дрижакуватого, як протоплазма, смерку, паскудна година, година хворих і сорокалітніх, це в такій, певне, сірій каламуті катуються позасвітні душі, – і ось тоді він і зробив їй боляче, таки направду боляче, куди там згадці про втрату цноти, painful intercourse, [9 – Болісне злягання.] ось як це називається в медичній літературі, котру вона,

зашугана совкова дурепа, щойно в Америці взялася студіювати, навіть до лікаря була сходила, жеручись гнітючою призрою, чи щось там у ній, бува, не попсулося, прости Господи, і витріщилась, не ймучи віри, коли лікарка стелула плечима: «I don't see any problems», [10 – Не бачу жодних проблем.] – а тоді, вереснувши диким голосом – добу по тому налупцювана матка нила, як перед місячним, – стелувшись, хвицнувши ногами, – «Мені боляче, боляче, чуєш?» – вона почула – одночасно з переможно-грізним окриком: «А слабо за мене заміж вийти? А слабо від мене дитинку народити? Глупа ти, глупа, я ж тебе люблю!» – як усередині займається й шириться його вогка бубнява горяч, ох, ця хвилина, все – задля неї, побудь, ох побудь ще, не йди, глибоке зітхання, він виринув із неї з таким промитим од літ, розгладженим вологою підсвіткою щастя лицем, аж зір їй заступили мимовільні сльози ніжності, в тих сльозах худий і гострорисий, насторчений вухами й вилицями сільський повоєнний пацанок – батько в таборі, після німецького полону, мати в колгоспі на буряках – стояв із патишком на вигоні, вперше вражений розлитим уздовж обрію, скільки сягало око, черленим золотом заходу в димно-сизому клоччі хмар, світ горів і мінівся, все це було в його картинах, вивільнити того пацанка з цього мовчазного й жорсткогубого, добре задбаного й охайно поголеного чоловіка – «Ти не родила? В тебе губи пахнуть неспитим молоком, – от візьму й зроблю тобі дитинку, чуєш? Синочка», – то була цілком самодостатня творчість, в якій твоє власне фізичне незадоволення важило не так-то й багато, – залишившись сама – бо він, завинувшись у довгополе, схоже на шинелю пальто, одразу пірвавсь кудись на помивку: звичайка досить хамська, коли вдуматися, але й це тебе тоді не зразило, – ти муркотливо потяглася, хруснувши сплетеними над головою руками, й визнала собі подумки, з хрипкуватим смішком, – ну от тебе нарешті й виїбли, подруго, так-таки прямим текстом – виїбли, уперше в житті, бо доти все більше годили, панькались, як із теплим тістом, допитувались, які слова любиш, а тут просто взяли та й трахнули по-чоловічому, без церемоній, – і, дивно, навіть ця думка не була неприємна, і коли ти витягла із сумочки дзеркальце, наперед страхаючись того, що в ньому вгледити – на третю добу неспання, по всіх викурених цигарках і опівнічних коньяках, оце-то фестиваль видався! – то й сама спанула радісним подивом: на тебе глянуло розпогоджене, відмолоділе до стану твоєї автентичної вроди – делікатне й худеньке, сливе дівчацьке, виплигуюче назовні чорними очиськами личко, яке ти завжди за собою знала, але в дзеркалі не бачила вже хтозна-відколи: ти вернулася до себе, ти була вдома, – а він сидів у ногах ліжка, кутив і дивився, його невідривно звернене до тебе промінно-заворожене обличчя осявало ще тьмяну майстерню, – вряди-годи нахилився над тобою: легенько, ховаючи усміх, поцілувати вистромені з-під відкоченого пледа соски й знов дбайливо, по-селянськи неквапно, як своє добро, вклати тебе аж під шию, подати чашку з кавою, «гляди, не розхлюпай», і ти тут-таки й розхлюпала, затрусившись хихотінням, «а я тепер цей плед виставлю – і підпишу, ким заляпано», – і зненацька: «Чого ти плакала?» – не скажу, ні, ще не скажу, скажу аж переогодом, за місяць, а раз сказавши, повторюватиму ледь не щохвилини: за браком інших, місткіших слів – коли нема такої цистерни, аби заміряти бездонний колодязь, застається раз у раз опускати й витягати те саме дитяче цеберко, – монотонність повтору, рипіння корби: я люблю тебе. Я люблю тебе. Я люблю тебе.)

Оттака ловись, кобіто, - закохалася. Ще й як закохалася - вибухла наосліп, полетіла сторч головою, дзвенячи в просторі відьомським сміхом, підхоплена незримими самовладними нуртами, і біль той не перепинив - а мав би, - так ні ж, вирубала в собі всі застережні табло, що жахтіли червоними лампочками на межі перегріву - достоту перед аварією на АЕС, - і тільки вірші, що негайно ввімкнулися натомість і пішли суцільним, нерозчленованим потоком, пропускали недвозначні сигнали небезпеки: в них нав'язливо проблемували - ад, і смерть, і недуга, «І жовте море днів, і сизе море снів / В одбитих кольорах вмираючого неба, - / І я іще пливу - а ти уже на дні, / І страшно нам обом дивитися на себе»: «Значить, ти знала? - визвірився він, свівши вовчими вогниками в очу, коли вона - втрачати було вже нічого - зважилася дещо з того потоку прочитати йому вголос, - знала, що так буде? Так якого ж?...» Ге, серце мое, так у цьому ж вся й штука...

Нніт, не була мазохісткою - була, йолки-палки, нормальною жінкою, чие тіло тішилося, даруючи радість іншому, та що там казати - класною бабою була, «девушка сладенькая», «фантастическая женщина», «stud woman», мусуй-мусуй тепер у пам'яті, як книгу відгуків (вигуків) - з тих хвилин, коли мужчини не брешуть, може, хоч дрібку рівноваги собі тим повернеш: була ж! - а от ні, не вертається, не спасає - що з того, що була, що завжди при тім чула, з часом більшим, часом меншим темним осадом недовипитости, якою ще могла б бути, - бо є в житті речі, від нас не залежні, бо я є така, який ти зі мною, - в мужчин це трохи по-іншому, в жінок, на жаль, так - і, на жаль, в усьому, і хоч би скільки ліфчиків не попалено було американськими феміністками, з мастурбації - чи то гумовим пенісом, чи живою людиною, бо живою людиною це теж не що як мастурбація, коли без любови, - не прибуде ні дітей, ні віршів. І все, і клямка. «В цім твоя межа». Як же той кембриджський вірш кінчався? «Рілля, що прагне борони, / І мокрі, сплакані ворони - / І муж, який не вборонив - / А ждав від мене оборони». Еге ж, exactly - чи, коли хто воліє, «вот іменно». От чим ще, до речі, паршива чужа країна - набиваються, натрушуються, як пух у ніздрі, напихатні чужинецькі слівця й звороти, заліплюють пори в мозкові, нахабно тиснуться попідруч, навіть коли ти наодинці із собою, - і незчуваєшся, як починаєш балакати «хеф-напів», тобто повторюється те саме, що вдома (вдома? схаменися, кобіто, - де він, твій дім?), ну гаразд, у Києві, в Україні - з російською: всякає ззовні накрапами, зсихається-цементується, і мусиш - або повсякчас провадити в умі розчисний синхронний переклад, що звучить вимучено й ненатурально, - або ж приноровитися, як усі ми, самим голосом брати чужомовні слова в лапки, класти на них такий собі блазньовато-іронічний притиск, як на забуцім-цитати (наприклад - гарний приклад для студентів, можна навести завтра на лекції: «Ти себе що - "победительницей" почуваєш?»).

А ще можна б сказати - виступаючи з доповіддю в якому-небудь американському університеті, або на конференції «тріпл-ей-дабл-ес», [11 - AAASS - American Association for the Advancement of Slavic Studies - провідна славістична асоціація США.] або в Кеннан Інстит'ют у Вашингтоні, або де тебе ще там і далі носитиме лихим вітром, сто, максимум двісті баксів гонорару плюс сплачена дорога - і дякуй греченько, ти не Євтушенко

й не Татьяна Толстая, щоб діставати по тисячі за виступ, та хто ти таке така, сліш, ти, забацана Ukrainian, дитя відрадненської комунальної «хрущовки», з якої цілий вік марно силкуєшся вирватись, Попелюшка, що летить через океан понарікати за вечерею у Шеффілда з парочкою нобелівських лауреатів (промінячись навсібіч, чотирма мовами нараз за одним столиком сиплючи) на ідейну вичерпаність сучасної цивілізації, по чім вертається у свою київську кухню площею 6 кв. м сваритися з мамою й принижено тлумачити рідним редакторам, що «де я, там і буде вітчизна» – то зовсім не значить «ubi bene, ibi patria», – бодай тому, що через цю саму довбану patria тобі ні у Шеффілда, ні у Тіффані, ні на Гаваях, ні на Флориді, ніде й ніколи не є bene, бо вітчизна – то не просто земля народження, правдива вітчизна є земля, котра потрапить тебе вбивати – навіть на відстані, подібно як мати повільно й невідворотно вбиває дорослу дитину, утримуючи її при собі, сковуючи їй кожен порух і помисл власною обволікаючою присутністю, – а, що там розводиться довго, тема мого сьогоднішнього виступу, леді й джентльмени, – як і зазначено в програмі, «Польові дослідження з українського сексу», і, перш ніж перейти до неї, хочу подякувати всім вам, присутнім і відсутнім, за нічим не виправдану увагу до моєї країни й моєї скромної особи, – от чим як чим, а увагою ми досі розбещені не були: по-простому сказавши – здихали, на фіг ніким не завважені (я тут ще в досить упривілейованому становищі, бо якби зважилась, плюнула й висипала в рота разом усю решту таблеток із жовтогарячого слоїчка, то тіло виявили б досить хутко, десь, либонь, день на третій: Крім, факультетська секретарка, зателефонує, тільки-но я не з'явлюся на лекцію, отже, гріх нарікати, ниточка-павутиночка, хай і тонюня-провисла, щоб, за неї шарпнувши, дати світові знати про свій черговий, цим разом останній від'їзд, у мене все-таки є, – і якби з тим чоловіком щось сталося там, у пущі, – хоч я й не думаю, аби з ним щось сталося, він ніколи не вчинить цього сам, забагато має в собі злості для такого діла, – то Марк і Розі щодня ж навідуються до нього), – так ось, леді й джентльмени, прошу не поспішати кваліфікувати розглянутий випадок закоханості як патологічний, бо доповідач іще не сказав головного – головне ж, леді й джентльмени, полягає в тому, що в житті піддослідної то був перший український мужчина. Направду – перший.

Перший готовий – кого не треба було вчити української мови, тябричити йому на побачення, виключно аби розширити спільний внутрішній простір порозуміння, книжку за книжкою з власної бібліотеки (Липинський, Грушевський, і про Горську він також не чув, ані про Світличного, за ним були зовсім інші шістдесяті, добре, я тобі завтра принесу!), а в часі любосного воркотання мимобіжно згадавши «Не захист мрій – блаженний дім...», тут-таки запускатися в півгодинний коментар про життя і творчість автора – це, знаєш, був у тридцяті такий поет на Західній Україні, – і отак, хай йому грець, все життя! – професійна українізаторка, наче ще по одному органу ім усім нарощуєш, коли-небудь наша незалежна, чи радше ще-не-вмерла, якщо до того часу не вмере, мала б запровадити якусь спецвідзнаку – за кількість українізованих койкомісць, ти б ім загаратала список тобою навернених! – а то був перший мужчина з твого світу, перший, з ким обмінювалося не просто словами, а зараз усією бездонністю мерехкких, колодязним зблиском підсвічених тайників, тими словами відслонених, і тому говорилося легко, як дихається й сниться, і тому пилося розмову смажно висушеними вустами, і впивалося все запаморочливіше, о, ця ніколи не знана

сповна свобода бути собою, ця гра, нарешті, в чотири руки по всій клавіатурі, натхненність імпровізації, скільки іскристої, сміхотливої енергії вивільняється, коли кожна нота – іронічний натяк, відтінок, дотеп, доторк – умент резонує, підхоплена співрозмовцем, кульбіт у повітрі, просто від надміру сили, жартівливе колінце – ближче: можна? і от уже – двозначніше, ризикованіше, і от уже – впритул, і от уже, заглушивши мотор (бо ти таки сіла врешті-решт у ту його машину – після відвідин майстерні, після того, як угледіла навіч, хто він), – навальний перехід на іншу мову: губами, язиком, руками, – і ти, відхиляючись зі стогоном: «Поїхали до тебе... В майстерню...» – мова різко скоротила ваш шлях назустріч одне одному: ти впізнала: свій, в усьому – свій, одної породи звірюки! – і в ній же, в мові, було все, чого ніколи потім не було між вами в ліжку.

«Gosh, if he only weren't such a damned good painter!»[12 – Господи, аби ж він тільки не був такий збіса добрий художник!] – казала ти, сидючи в барі «У Крістофера» на Портер-сквер, ти випила натще два келихи каберне-совіньйон, і тебе трошки розпружило – вперше за ті кембриджські місяці, запаморочливо легким, дерзновенним підняттям, ой випила – вихилила, сама себе похвалила, ех жаль, нема з ким заспівати, – Ліса і Дейв слухали, як малята різдвяну казку, забувши хрумтіти чіпсами, Slavic charm,[13 – Слов'янський шарм.] ось як це в них називається, – ти любила той бар, глуху пляшкову зелень декору, яка наводила на гадку про ломберні столики, так само як і низькі світла, що відсувають лиця у притемок, і чоловіків, скупчених при шинквасі за спогляданням бейсбольного матчу, і гул голосів, і ніч за далекими вікнами, і густий коричневий вар, в якому плавляться жовті цукати ліхтарень, – все нараз, бо тільки так і дається увійти в світ чужого: приймаючи все нараз, усіма зміслами, і ти це вміла, ти просто втопилася, за всі роки бездомних блукань, любити світ самотою – проходити анонімною й нерозпізною через сутеніючі аеровокзали, ресторани й бари з теплими вогнями, морські узбережжя з надбігаючим шелестом прибою по ріні, вранішні готелі з кавою в холі, – «Where are you from?» – «Ukraine», – «Where is that?»[14 – Звідки ви? – З України. – А де це?] – ти втопилася не бути в цьому світі, втопилася волікти додому в зубах спрагло виссані з нього згустки краси й радісно лементувати: «Адить, дивіться!» – але вдома, у твоїй бідній забембаній країні – країні урядовців в обвислих штанах і всіяних лупою піджаках, оплилих письменників, зугарних читати лиш одною мовою, та й з того вміння нестак-то вжиткуючих, і бистрооких, жучкуватих бізнесовців із навичками колишніх комсомольських секретарів, – все воно якось ні до чого не кріпилося, провисало непритокмане й ото хіба тільки до виливу жовчі дрило, своєю туманною, зашифрованою в незнайомих іменнях і реаліях недосяжністю, натоптуваних домашніх самоуків (чомусь незмінно – на кущах, жокейськи вивернутих ногах: порода така чи що?), закваснілих де-небудь в обласній публічній бібліотеці імені Грьоміна в час, коли ти мала нахабство (чи може, дурне щастя, думалось ім?) вештатися по Гарвардській «Вайденер» і де там ще, – ти втопилася нерозділеністю своєї любови до світу, і в тому чоловікові – щойно опинившись у нього в майстерні, станувши (в окулярах з товстими скельцями) перед розвернутими лицем, одне за одним, полотнами, що громадилися вздовж стін, назбируючи порохи, – ти блискавично вгадала свій єдиний, кругло-довершений шанс на несамотність отої любови, – саме тому, що він був such a damned good painter,[15 – Такий збіса добрий художник.] – але вже це Лісі з Дейвом годі було розтлумачити, ти й не намагалася, Ліса вражено всміхалася своїм

неправдоподібно яскравим, схожим на збудженого коралового молюска ротом, і очі їй волого блищали: What a story! [16 – Оце так історія!] О так, страшенно романтична love story – з пожежами й автокатастрофами (бо ту славнозвісну машину він одної ночі взяв та й розгепав, казав, на друзки), із таємничим зникненням протагоніста й від'їздом героїні за океан, з купою віршів і картин, а головне – з цим постійним, непередаваним наскрізним відчуттям, якому, власне, ти й улягла: відчуттям, що все можливо: той чоловік грав без правил, точніше, грав за власними, як правдивий кантівський геній, в його силовому полі пробуксовувала будь-яка передбачувана логіка подій, так що був він сам собі the land of opportunities, [17 – Край необмежених можливостей.] і що вже там серед тих opportunities не чаїлося вготованим на майбутнє – смерть у черговій із ряду автокатастрофі (ні, Господи, ні, тільки не це!) а чи тріумфальний прохід по світових музеях, – наплювати, дарма, аби тільки виламатися, вимачкуватися з колії – з отої віковичної української приречености на небуття.

Це окрема тема, леді й джентльмени, пані й панове, перепрошую, якщо забираю вам забагато часу, мені нелегко про все це говорити, до того ж я дійсно тяжко недужа, мое зацьковане, виголодніле, а коли не бавитися евфемізмами, так і просто згвалтоване тіло третій місяць невгає в дрібненькому нутрянному дрозі, особливо жаскому – до млости! – внизу живота, де повсякчас чую давучий битливий живчик, і коли розчепірю пальці, то вони негайно починають жити самостійним життям, ворущаючись кожен зосібна, ніби натягнені на порізнені, в незгідних ритмах посмикувані ниточки, я вже мовчу про бубняві, як у підлітка, рожеві прищі, котрими зацвітають обличчя і плечі, і нема на те ради, – горопашне тіло ще живе, воно качає права, воно доходить з елементарної сексуальної голодухи, воно б, може, й оклигало, і заплигало зайчиком, якби його всмак трахнули, але, на жаль, цю проблему не так легко розв'язати, надто коли ти сама-одна в чужій країні й чужому місті, в порожній квартирі, де телефон озивається хіба на те, щоб запропонувати тобі – рідкісна нагода, тільки на цьому тижні! – ко-ло-саль-ну знижку на передплату місцевої газети, і звідки вигрібаєшся тричі на тиждень – до університету, де півдужини охайних, взутих у білі шкарпетки й кросовки, чистенько вмитих і дезодорованих американських дітлахів із здоровими, аж вогкими шкірою й зубами, водючи за тобою, як манджаєш туди-сюди по аудиторії, поглядами акваріумних рибок, щось там – один Біг відає, що! – тихенько шкробають собі в зошити, поки ти, сама себе накручуючи (ну бо треба ж якось протриматись годину з чвертю!), палко тлумачиш їм, що не було! не було в Гоголя, такого, який він був, натоді іншого вибору, окрім як писати по-російськи! хоч плач, хоч гопки скачи – не було! (і в тебе – також немає, окрім як писати по-українськи, хоч це і є, либонь, найяловіше на сьогодні заняття під сонцем, бо навіть якби ти, якимось дивом, устругнула в цій мові що-небудь «посильнее "Фауста" Гете», як висловлювався один знаний в історії літературний критик, то воно просто провакувалось би по бібліотеках нечитане, мов невилюблена жінка, скількись там десятків років, аж доки почало б вихолодати, – бо нерозкуштовані, невживані, невідживлювані енергією зустрічної думки тексти помалу-малу вихолодають, ще й як! – якщо тільки потік читацької уваги вчасно не підхоплює й не виносить їх на поверхню, каменем ідуть на дно й криються нездирним зимним лепом, як твої нерозпродані книжки, що пилюються десь удома по книгарнях, таке сталося

майже з цілою українською літературою, можна на пальцях вилічити – не авторів навіть, а поодиначі твори, яким пощастило, – з отерпом у пучках і сльозами в очу ти читала надісланий тобі тут, в Америці, переклад «Лісової пісні», авторизовану версію, призначену для бродвейської сцени, кайфувала, як наркоман, од її прискореного жагучого віддиху: живе! живе, не пропало, через сімдесят літ, на іншому континенті, в іншій мові – скажи ж ти, впливло! – розуміється, що іншого – писати по-російськи чи по-англійськи, на перший же твій вірш, видрукований англійською, і то в цілком малопомітному журналі, екстатично відгукнулось, звідкілясь трохи чи не з Канзасу, якесь там «The Review of Literary Journals», це ж треба, і Макміллан збирається включити його до антології світової жіночої поезії XX-го століття, «You are a superb poet», [18 – Ви блискучий поет.] – кажуть тобі тутешні видавці (зволікаючи, проте, з книжкою), спасибі, я знаю, тим гірше для мене, – але в тебе нема вибору, золотце, не тому, що не зуміла б змінити мову, – пречудово зуміла б, якби трохи помарудитись, – а тому, що залято тебе – на вірність мертвим, усім тим, хто так само несогірше міг би писати – по-російськи, по-польськи, дехто й по-німецьки, і жити зовсім інше життя, а натомість шпурляв себе, як дрова, в догоряюче багаття української, і ні фіга з того не поставало, крім понівечених доль і нечитаних книжок, а однак сьогодні є ти, котра через усіх тих людей переступити – негодна, негодна і все, іскорки їхньої присутності нема-нема та й укидаються в повсякденному, навзагал геть спопілавілому бутті, і оце й є твоя родина, родове твоє древо, аристократко забацана, прошу пробачення за непризвоїто довгий відступ, леді й джентльмени, тим більше, що до нашої теми він, властиво, не тичеться). Леді й джентльмени, жаль за власним, з дня на день марнованим тілом – це почуття, знайоме хіба ГУЛАГівським в'язням: вечорами у ванні я розглядаю перед дзеркалом (начепивши совині окуляри, ті самі, з товстими скельцями, так що вигляд маю достолиха кумедний) свої груди, досі такі незмінно кулясто-пружні, визивно насторчені пипками врізнобіч («Это ж надо, – казав колись, нестак і давно, один недоукраїнізований мною мужчина, – на pewno, четвертий размер, а как держится!»): цієї осені вони вперше охляли, недвозначно посунулися долі, наводячи на гадку про перестояне сире тісто, і взялись якимись відворотними плямками, схожими на пігментні, а вершечки щодалі, то більше нагадують потемнілу шкірку зморщеного персика, – той чоловік був з тих, хто взагалі кепсько уявляє, що робити з жіночими грудьми, окрім хіба як ущипнути крізь одіжку, але справа, звісно, не в ньому, – це було гарне тіло, здорове, розумне й життєрадісне, і, слід віддати йому належне, воно збіса довго трималось, тільки з тим чоловіком зворохобилось одразу, але я прикрикнула на нього, грубо й нецеремонно, а воно противилось, скімлило якимись хронічними застудами, опухлими залозками й лихоманковими висипками, «ослаблення імунітету», казали лікарі, а я виборсувалася з постелі, заклеювала висипки пластирем і, палена гарячкою, летіла на вокзал, поїзд, гримочучи по стиках рейок, мчав мене крізь ніч у місто, звідки мовчав той чоловік, розгепавши на друзки свою дорогоцінну машину, в ніч аварії мені приснилося, начеб йому її вкрали, і вірші, несвідомі яви, але, своїм звичаєм, сновидно-видючі, напливали, як у тумані крайобраз за вікном: «Тоді ще мав упасти сніг. / Ще осінь пахла корвалолом, / І авта, збившись з доріг, / По гаражах зіпали кволо», – я досить довго чинила насильство над своїм тілом, воно мусить мати на мене кривду, чи, по-тутешньому, grudge, а тепер, заднім числом, незгурт і можу для нього зробити, – хіба вимучувати щоранку безцільними присіданнями, після яких обманом стужавілі стегна нині забутим солодким стогоном, та ще тупо, як на працю, волочити його вечорами до басейну, де мене вже знають: заповита

в пістрявий тюрбан негритянка-дженіторша, що видає на вході ключі од lockers'ів, [19 – Шафок (у роздягальні).] сліпучо спалахує навстріч зубним блищем: «You're pretty faithful to that swimming, huh?» [20 – Таки вірно тримаєтесь цього плавання, еге?] – Боже, яка вона мила, м'яка й ласкава, як вода в басейні, од першого-ліпшого широкого слова я зараз ладна розревтисся з місця, мов зацьковане вовчєня-підліток, ладна їсти з кожної руки, хоч би й цієї простягненої, довірливо розкритої – рожевою наготою назверх – долоні із золотим ключиком на червоному капроновому шнурочку, в яку, хапаючись, оповідаю, що мушу, дослівно мушу сюди вчашати, що лиш так і рятуюся од депресії – Великої Американської Депресії, на яку страждає, здається, сімдесят відсотків тутешнього населення, бігають до психіатрів, ковтають «Prosac», кожна нація божеволіє по-своєму, і мою депресію, котра насправді має іншу назву, я хоч-не-хоч же наломилася перекладати зрозумілою їм мовою: broken relationship, до того ж straight after the divorce, до того ж sexually traumatic, [21 – Розірваний зв'язок... одразу по розлученні... сексуально травматичний.] а далі вже все за підручниками з психіатрії: fear of intimacy, fear of frigidity, suicidal moods [22 – Страх близькості, страх фригідності, суїцидальні настрої.] – словом, класичний випадок, навіть до психіатра вдаватися не варт, і моя благословенна негритянка, така розлого-тілиста за тісною стойкою, розкішно й тепло, по-коров'ячому ситна, Велика Мати, ніжне, парне мукання й шорсткий язик, – киває з мудрим, порозумілим усміхом: «I've been there, – каже вона, – with the father of my kids [23 – І я таке пережила – з батьком моїх дітей.],» – он як, вона розлучена, single parent [24 – Мати-одиначка.] з двома малюками – і такі ж чудові малюки, меншому невдовзі два рочки, коли є діти, воно легше – і тяжче, і легше («А тепер, – казав той чоловік, триумфально світячись над нею в темряві спітнілим хлопчиком, – ось тепер ти завагітнієш: я просто в тебе кінчив!» – «Ні, – сміялась вона – тихенько, щоб не розхлюпати наллятої в неї по вінця ніжності, – ні, серденько, сьогодні – ні», – а проте це, либонь, і була з першої ночі головна зачаєна думка, підводна течія тої любові: синочок, Данилко, потайки визначила вона, – вкритий лоскотливим курчачим пушком чоловік, жаб'ячі скорчені ніжки, крихітні пуп'янки пальчиків, ай, Боже ж мій! – у снах вона жадібно тулила його до грудей: якір, що утримує при життю, той, без якого ми, дівоньки, на цій землі неповноправні, «непрописані»: не слово чи бодай літера в тексті, а випадкова капка на берегах, – а вірші тимчасом глухо бубоніли самі до себе, розпадаючись різноголоссям: «Зимно мені, коханий. / – Накинь пальто кожушане. / – Сумно мені, коханий. / – До праці берись, моя пані. / – Ах, щось воно все мені ліньки... / – Бо треба б тобі дитинки. / – Страшно, коханий, з нею / Стати навек твоєю», – не згадувати, ліпше не згадувати!), – «Everybody seems to have been there», [25 – Схоже, що кожен таке пережив.] – завважую, з відчуттям хвилює відсунутого тягара прилучаючи себе бодай до якогось ряду, спільноти: join the club! [26 – Просимо до гурту.] – о так, статечно киває моя негритянка, every woman has been there, [27 – Кожна жінка таке переживала.] – і, з лукавим жіноцьким прижмуром: може, якраз тут, у басейні, когось і зустрінеш? Тут впору розреготатися – бодай тому, що цієї осени, через силу волочачи своє нещасне, пригноблене тіло вулицями чужого міста, ти вперше спізнала самопочуття невидимки – не відразу навіть і втямила, в чім річ, а втямивши, почала чіпко придивлятися: атож, так і є – зустрічні мужчини ковзали по тобі байдужливими, незрячими поглядами, як по неживому предмету, і навіть в автобусі, зближаючись, підіпхана тлумом, на ризиковану відстань до цієї-небудь крижастої спини з хокейною емблемою, ти не вловлювала того блискавичного, промельком, тварного імпульсу, –

скинутись, озирнутись, – що то вмикається в них відрухово, просто на запах жінки, але не тільки: насправді-бо вони – може, хіба крім зеків та солдатів, пошизілих од абстиненції бідак, – відзиваються не так на жінку, як на жодним приладам не піддатні, купно наведені на цю жінку частоти всіх інших мужських домагань, котрі в цій хвилі облягають її (а мене якраз у цій хвилі не облягають!) густо наелектризованою еротичною хмарою – недарма кажуть, що засватана дівка всім подобається: ось це і заводить їх по-справжньому, змушує пашіти од ярости роздутими ніздрями й бити в землю копитом од нетерплячки – дух суперництва, хіть перемагати, виклик на герць, нечутний звук бойової сурми, що коливає повітря, ненастанна потреба доводити власну зверхність над усіма іншими, дарма що ніколи не баченими: «Ти мені скажи – тобі з чоловіком добре було?» – «Дуже!» – рубонула зопалу щиро, як ляпаса відважила, – аж скулився: ну бо сил уже нестало вивертати себе через горло, примилитися, глитаючи обиду за обидою, та безечно, мов шльондра за плату, демонструвати, який то він, хай йому абищо, кльовий («Безстидниця, цицьки вивалила!» – гзився, мов ужалений, в останніх днях співжиття, застукавши її напівголою, злостячись сам на себе – що все ще, попри всякий глузд, міг хотіти цю жінку, з якою ні чорта не виходило, опріч взаємного мордування, «як обценьками стисло», – а от не треба було з відмичкою: плигонувши під ковдру о третій над раном, колошкати, перевертати на спину, діловито всаджувати пальчика, куди не просять, так я й сама себе можу потішити, ба ні, ліпше можу, ніжніше, тіло боронилося поза моею власною волею, ая, в тілі, невідь-звідки вгніжджений, розростався – страх, так безмисно пущений мною повз увагу: воно чуло за цим чоловіком щось, чого не чула я, – сама тимчасом перетворюючись на ягу, на каструючу мегеру з лещатами в лоні: а зась не знаєш! – і отут-то й починався рев защемленого самця: «Та ти знаєш, скільки в мене жінок було!» – а плювати я хтіла на твоїх жінок, скільки б їх у тебе не було, мені – не залежить, мені не перемагати треба, а – любити, любити, розумієш ти?! – так що в наготі її, слід визнати йому рацію, справді було безстидство: то була нагота зумисна й образлива, та, котрою не спокушається, а демонструється зневагу – можу стригти при тобі нігті на ногах, голити литки, залишати по собі ванну несполісканою, в прилиплих до стінок темних завитках волосків, підмиватись, мастурбувати – тільки ж не так, о, не так, як це буває, коли кожна, щонайдрібніша об'ява тілесної свободи іншого приймається як дарунок, як ще один самоцвітний знак довіри і з місця збурює в тобі гарячу хвилю вдячної ніжності, не так, як було між нами вдома, в ті дні, коли ми стоконилися по випадкових пристановиськах, лізли в листопадову ніч через вікно чужої дачі, де стояла семиградусна студінь, потемки пили, щоб зігрітись, коньяк, не скидаючи пальт, і я хухала на твої шорсткі, закоцюблі руки, і ховала їх собі під светра, бо там було найтепліше, і ти сміявся й плакав, задихався, не ймучи віри: «Це ти? Невже це ти?» – та осінь була осінню ключів, зроду-звіку я, позбавлена власного дому, не тягала в сумочці й по кишнях стільки позичених ключів нараз – здавалось, бряжчу ними на бігу, мов ярмарковий коник, притягуючи до себе всі погляди, і, як і коника, від того хіба поривало весело заїржати, і коли ти в чужій хаті грів воду мені на купіль у двох здоровенних баняках, витягав опівночі відро з невидимої, лиш плюскотом вгадної для мене криниці серед двору, а я стовбичила у дверях у халатику на голе тіло, не відчуваючи холоду, і потім, заціпнувшись у ванні, вгледіла в мильниці ще вогке після тебе мило, примощоване твоїм звичаєм шпетненько, сторцом – щоб стікало, а мое завжди лежало плазом і квасилося в калюжці, і я дивилась на те мило й була така по-дурному щаслива, як бувало тільки в дитинстві, бо тільки там і був у мене дім, я втомилася, любий, о, як я

втомилася, єдине, чого мені тоді хотілось, – щоб ти був поруч і намілював мене, але ти замкнув мене в тій хаті на ключ, а сам погнав машину кудись у ніч по харчі – ай, йолки-палки, та хрін із ними, з харчами, чоловіче, скільки того життя, скільки тої любови, щоб акуратненько краяти її ножиком на сніданок і вечерю!). «Скільки разів ти любив?» – «Три, – рахував, примкнувши повіки, – це четвертий», – «Щось забагато, як на одне життя, – аж три великі кохання...» – «Чого зараз – великі? – сміявся очима, й вона відтавала усміхом йому назустріч: – Може ж, якраз і мишачі – невеличкі такі?» – хто видав таке говорити на свою любов, навіть якщо затоптана, навіть якщо минула і переїхала тебе навпіл, як вагозов пса на дорозі, як мене тоді взимку – переліт через Атлантику: до п'ятої ранку, до самого таксі в аеропорт я чекала – дзвінка, якщо не одвірного (тисячу разів, до виснаження, прокручений уявою кадр: відчиняю двері – і на порозі стоїш ти, ледве стримуючи ввігнутими кутками вуст несамовито радісне світло, що рветься з лица назовні: нарешті, ах ти Господи, ну роздягайся, ну як же можна було так, ах ти, бідо одна ходиш, ну що сталося, а я так перемучилася, думала, з ума зійду!), – то бодай телефонного дзвінка, слова, голосу, – кінчика нитки, за який ухопившись, потягла б розмотуватись за собою з континенту на континент, невже? – верещало мое ошпарене розпачем нутро, невже?! – таксі вивалило мене в замет перед входом до зали міжнародних рейсів, який порожній, як мертво – мов крематорій – освітлений Бориспіль о п'ятій ранку, станція Чортів Тупик, головні повітряні ворота країни, хха! – країни, безнадійно неприналежної до нервової мережі, що рясно оповиває планету, що стугонить день і ніч, перепомповуючи через гігантські ганглії портів, і вокзалів, і митниць метушливі потоки збуджених людських нейронів, Шереметьєво, Кеннеді, Бен Гуріон, і де тільки мене не носило, хай це все марнота марнот, хай утома духа й тіла, зате – рух, зате – вовчий гін за життям, вискаливши зуби: ось-ось дожену, вцеплюся в загривок! – а в Борисполі на одчайдушно лункий, наче крик у пустому домі, звук моїх підборів з-під стін піднімались поверх неоковирно наскиртованих бебехів розфокусовані сонні лица, помалу розпростуючи риси, як потривожені нічні тварини: мов тут вони й мешкали, єврейські посімейства у вічному чеканні, аж розхилиться брама кордону й можна буде шаснути в шпарину, і ото так проводжала мене моя країна, країна, в яку я після всього – вернуся, авжеж, і дарма мої добросерді американці радять мені податися на ще якусь стипендію, запевняючи, що маю добрі шанси, я вернуся, я поповзу доздихувати, як поранений пес, заліганий повідком нікому не званої мови, а ви згадайте про мене в «The Review of Literary Journals», еге ж, і ще моя позаторішня стаття про українську літературу в «Partisan Review» була не зовсім дурна, її помітили, на неї – овва! – відгукнулось «Times Literary Supplement», але в головну думку ви, братці, однак не в'їхали, вона здавалась вам кумедною, і не більше: що український вибір – це вибір між небуттям і буттям, яке вбиває, і ціла література наша горопашна – лиш зойк приваленого балкою в обрушенім землетрусом домі: я тут! я ще живий! – та ба, рятувальні команди щось довго дляються, а самому – як його викопався? Живою на мить відчула себе у Франкфурті, при пересадці: наскочивши з розгону сліпого простування коридором на двох поставлених правцем прикордонників, двох однаково рудих гевалів-німчурак в однаковому просянистому, геть і по руках, ластовинні, котрі, із здоровою молодечою цікавістю її розглядаючи й весело перегарикуючись між собою по-своєму, перевірили їй паспорта, спитали на зачіпку дистильованою міжнародною англійською, куди летить, – до Бостона? о, там зараз холодно, найсуворіша зима за сто років! – «I know», [28 – Я знаю.] – відказала, завчено черкнувши усміхом, як підмоклим сірником, і, в

цьому підігріві звіриною, чисто тілесною снагою, якою од них війнуло, вперше на віку вловила в собі цілком невичитаний, безконтрольний порив ламати руки: не народнописенний зворот, ні! – ой ломи, ломи білі рученьки до єдиного пальця, та не знайдеш ти, ой дівчинонько, над козака коханця, – а щонайбезпосередніша, нездоланна фізична хіть випручати цим надсадним жестом ще живе тіло із тісного панцира муки, що обложив звідусюди давучим тягарем: Миколо, Миколо, писала йому перегодом із Кембриджа на безвість, на «до запитання», бо більше не було куди, – що ж ти чиниш, любов моя? Навіщо ж ти обертаєш на смерть те, що могло б бути таким безумно яскравим – життям, горінням, парним польотом навзаєм зчеплених зірок крізь fin-desi?cle'івську тьму? Блін, от би тепер перечитати ту писанину – од самого стилю, либонь, уреготатись можна! – на медицині! на медицині треба б вивчати курс українського романтизму, на психіатричних відділеннях! «Листи повернеш», – розпоряднулася наостанці, шорстко й діловито, – не те щоб їй справді так уже баглося мати ті листи, що було – відгуло, фіг із ними, а от вивільнити з-під нього всі рештки себе, в яких іще знати кволе посіпування живця, свербіло, і то дуже, – а він із місця замкнувся, виставивши насторч оте своє небезпечно розвинене, куди там псевдомужнім голлівудівським сперматозаврам, підборіддя: «І не подумаю. Це – мое», – твое, голубе мій, іно те, що намалював, і не треба себе дурити: в що сам не провалюєшся – на безбач, з головою, – ніколи твоім не стане. Спиши слова, дозволяю, чого ж. А, і ще одне, мало не забула: от тим-то й кохання твої – мишачі виходять: невеличкі такі.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/oksana-zabuzhko/polov-dosl-dzhennya-z-ukra-nskogo-seksu/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

Вбудована кухня. (Тут і далі пер. з англ., якщо не вказано інше. – Прим. авт.)

2

Облиш, дай мені спокій.

3

Божевільної любови.

4

Божевілля.

5

Ви хочете сказати, це не російська?

6

Зневажлива кличка іммігрантів-пуерториканців.

7

Прошу?

8

«Край необмежених можливостей» – стандартне пропагандистське кліше.

9

Болісне злягання.

10

Не бачу жодних проблем.

11

AAASS – American Association for the Advancement of Slavic Studies –
провідна славістична асоціація США.

12

Господи, аби ж він тільки не був такий збіса добрий художник!

13

Слов'янський шарм.

14

Звідки ви? – З України. – А де це?

15

Такий збіса добрий художник.

16

Оце так історія!

17

Край необмежених можливостей.

18

Ви блискучий поет.

19

Шафок (у роздягальні).

20

Таки вірно тримаєтеся цього плавання, еге?

21

Розірваний зв'язок... одразу по розлученні... сексуально травматичний.

22

Страх близькості, страх фригідності, суїцидальні настрої.

23

І я таке пережила – з батьком моїх дітей.

24

Мати-одиначка.

25

Схоже, що кожен таке пережив.

26

Просимо до гурту.

27

Кожна жінка таке переживала.

Я знаю.